

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

## Η ΤΕΣΣΕΡΕΣ ΑΓΑΠΗΜΕΝΕΣ ΤΟΥ ΣΤΡΙΜΠΕΡΓΚ

Η πρώτη σύζυγος του μεγάλου δραματικού.— Η αγάπη της προς το θέατρον.— Η ιδέες του Στρίμπεργκ.— Η ήθοποιός Χάρριετ Μπός.— Ο τελευταίος έρωσ του Στρίμπεργκ, κ. τ. λ.

**Ο** ΠΟΙΟΣ έχει διαβάσει το «Γάμο» του Στρίμπεργκ, θα φαντάζεται τον συγγραφέα του, σαν ένα άνθρωπο που αγαπάει την ήσυχη οικογενειακή ζωή, που θα ήθελε να έχει κοντά του μια αγαπημένη και καλή γυναίκα και δυο-τρία γελαστά και ροδοκόκκινα παιδάκια.

Μ' όλα ταύτα λίγοι άνθρωποι είχαν τόσες περιπέτειες στην συζυγική ζωή τους, όσες ο Στρίμπεργκ. Τρεις φορές παντρεύτηκε και σε κανέναν απ' τους τρεις του γάμους δεν στάθηκε ευτυχισμένος. Ίσως το σφάλμα να είναι δικό του, ίσως όμως και η γυναίκες του να μην μπορούσαν να τον έννοήσουν.

Δέν πρέπει όμως να νομίζετε απ' αυτό πως η ζωή του Στρίμπεργκ ήταν γεμάτη συζυγικά δράματα. Τα πρώτα χρόνια του πρώτου του γάμου ήταν πολύ ευτυχισμένα και είχαν υπηρετήσει και το έργο του και τις ιδέες του. Η πρώτη γυναίκα του Στρίμπεργκ κατήγετο από μια αριστοκρατική οικογένεια της Σουηδίας. Ονομαζόταν Σίρι φόν Έσσεν και είχε ανατραφεί μακριά απ' την πόλη, στα πατρικά της κτήματα. Όπως τα περισσότερα κορίτσια της εποχής της, είχε ρομαντικές ιδέες, της άρεσε η μουσική, τα λουλούδια και η φύσις και έρωτευόταν δυο φορές το μήνα. Μετά το θάνατο του πατέρα της ή μητέρα της πήγε μαζί της στη Στοκχόλμη. Η Σίρι ήταν πολύ χαριτωμένη, έχορευε καλά, ήταν εύθυμη. Οί θαυμασταί της ήταν πάρα πολλοί. Στο τέλος αρραβωνιάστηκε μ' έναν συνταγματάρχη Βράγκελ, ο οποίος δεν είχε κανένα άλλο προσόν από την ωμορφιά του. Στην αρχή, η Σίρι ήταν ένθουσιασμένη με τον αρραβωνιαστικό της. Αργότερα όμως οι ιδέες της άλλαξαν. «Ηθελε ν' άγνη στή σκηνή και συλλογιζόταν ότι αυτό το πράγμα θα ήταν κάπως δύσκολο για τη γυναίκα ενός αξιωματικού.

Τότε γνώρισε τον Στρίμπεργκ, τον νεαρό συγγραφέα, που είχε κι όλας γίνει ένδοξος.

Και οί δυο τους, προσπάθησαν να καταικήσουν την έλξη που τους τραβούσε τον ένα προς τον άλλο, αλλά δέν μπόρεσαν.

«Ετσι παρ' όλες τις διαμαρτυρίες της κυρίας φόν Έσσεν, οί αρραβωνιαστές της Σίρι με τον Βράγκελ διελύθησαν και ύστερ' λίγο, έγιναν οί γάμοι με τον Στρίμπεργκ. Τότε μόνον μπόρεσε η Σίρι να πραγματοποιήση το όνειρό της και ν' ανεβή στή σκηνή. Έπι τέσσερα χρόνια έπαιζε στο κρατικό θέατρο της Στοκχόλμης και είχε πάντοτε μεγάλες επιτυχίες. Πολλούς γυναικείους ρόλους των δραμάτων του, ο Στρίμπεργκ τους έγραψε αποκλειστικά για τη γυναίκα του.

Μετά την απόκτηση όμως τριών παιδιών, ο Στρίμπεργκ αξίωσε από τη γυναίκα του να εγκαταλείψη τη σκηνή.

Εκείνη δέχτηκε, μολοντί επάλαισε πολύ μεταξύ της αγάπης της προς την οικογένειάν της και της αγάπης προς την τέχνη.

Από τότε η ζωή και για τους δυο συζύγους άρχισε να γίνεται πολύ δύσκολη. Είχαν οικονομικές στενοχωρίες, γιατί κ' οί δυο τους ήταν πολύ σπάταλοι. Συγχρόνως ο Στρίμπεργκ περνούσε μια μεγάλη κρίση και γινόταν ολοένα και πιο νευρικός.

Η γυναίκα του, προσπάθησε τότε να τον βοηθήση, μολοντί δέν συμμερίζετο πάντοτε τις ιδέες του. Ο Στρίμπεργκ ήταν επηρεασμένος εκείνη την εποχή απ' τον Νίτσε και τά είχε θάλει με τις γυναίκες. Εύρισκε ότι όλος ο κόσμος και ιδίως ο Ίψεν έδινε μεγάλη σημασία στις γυναίκες και στο γυναικείο ζήτημα και λιγώτερη στους άντρες.

Αυτό θέβαινα έθιγε την Σίρι στον εγωισμό της και απ' εκεί προήλθε η διένεξις τους.

Ο Στρίμπεργκ απ' ένός ήθελε ν' απομακρυνθή από τη γυναίκα του, απ' έτέρου όμως την αγαπούσε ακόμη και δέν μπορούσε να κινή χωρίς αυτήν.

Αρκετά χρόνια κράτησε αυτή η κατάσταση. Από το 1887,

οί δυο συζυγοι ζούσαν χωριστά, μά μόλις το 1890 πήραν επίσημως το διαζύγιο. Η Σίρι πήρε τά τρία της παιδιά και πήγε στή Φινλανδία, στα προγονικά της κτήματα.

\* \* \*

Μετά το διαζύγιο ο Στρίμπεργκ έμεινε στή Στοκχόλμη και ώρκίστηκε ότι δέν θα ξαναπαντρευτή ποτέ. Όταν όμως γνώρισε τη Φρίντα Ούλ, ξέχασε τον όρκο του.

Η Φρίντα Ούλ, ήταν η κόρη ένός Βιεννέζου κριτικού, που ζούσε άποτραηγμένος στή βίλλα του. Η Φρίντα ήταν ζωγράφος. Είχε ανατραφεί σ' ένα γαλλικό μοναστήρι και μόλις γνώρισε τον Στρίμπεργκ, τον έρωτευθηκε άμέσως. Ήταν πολύ διαφορετικός απ' όλους τους άνδρες που είχε γνωρίσει ως τότε στή ζωή της:

«Είνε ένας έντελώς νέος τύπος για μένα» γράφει: «μαλακός, θετικός και βαθύς».

Και η Φρίντα όμως έκανε έντύπως στον Στρίμπεργκ. Δέν είχε όμως τόση επίδραση στή ζωή του, όσο η πρώτη του γυναίκα. Ούτε και έγραψε πολλά έργα, ένόσω ζούσε μαζί της. Τη ζήλευε φοβερά.

Η ζήλεια του αυτή, καθώς και η άφορητες οικονομικές στενοχωρίες ήταναν και των δυο τη ζωή άνυπόφορη. Λίγα χρόνια μετά το γάμο τους χωρίσανε.

Την εποχή εκείνη παρουσιάστηκε στον Στρίμπεργκ μια γυναίκα, που εξέσκησε μεγάλη επίδραση και στή ζωή του και στο έργο του. Η γυναίκα αυτή που έγινε η τρίτη σύζυγος του Στρίμπεργκ, ώνομαζόταν Χάρριετ Μπός και ήταν ήθοποιός στή Στοκχόλμη. Ο Στρίμπεργκ, μόλις την είδε αισθάνθηκε μια άκατανίκητη έλξη προς τη νεαρή ήθοποιό, που ήταν είκοσι πέντε χρόνια μικρότερή του! Της ανέθεσε το ρόλο της Έλεωνόρας, στο δράμα του «Πάσχα».

Μετά την πρώτη θριαμβευτική παράστασι του έργου αυτού της έγραψε:

«Έως τώρα ήμουνα ένας άρρωστος, μεζ στο σκοτάδι και με πλημύριες από φως και ειρήνη. Γι' αυτό φιλω το μικρό χεράκι σου, που εύλόγησε τη ζωή μου...»

\* \* \*

Από τότε, το ένδιαφέρον του Στρίμπεργκ για την Χάρριετ Μπός μεγάλωνε διαρκώς. Της έδινε συμβουλές, την επαινούσε, της προμήθευε λογοτεχνικά βιβλία. Τέλος τον Απρίλιο του 1901 του έγραψε η Χάρριετ Μπός αυτό το

γράμμα, που έκρινε την τύχη της:

«Σας εύχαριστώ πολύ για το γράμμα σας που ήταν τόσο τρυφερό και ώραίο. Μου γράφετε ότι μ' αγαπάτε κι' ότι με θέλετε για σύζυγό σας. Αν όμως δέν το αξίζω αυτό; Πόσο θ' απογοητευθήτε όταν ανακαλύψετε ότι δέν έχω τόσα χαρίσματα, ότι δέν είμαι έτσι όπως με νομίζετε. Όταν νοιώσετε ότι το πνεύμα μου είναι πολύ μικρό για ν' ακολουθήση το δικό σας, το μεγάλο και δυνατό πνεύμα, δέν νομίζετε ότι τότε θα σπάσουν όλα μέσα σας και θα χαθούν όλες η έλπίδες σας και έτσι θα γίνουν όλα σκοτεινότερα απ' ό,τι ήταν πριν;»

Υστερ' από αυτό το γράμμα, ο Στρίμπεργκ πήρε γυναίκα του την Χάρριετ Μπός. Τα πράγματα όμως έδειξαν ότι όσα φοβόταν η Χάρριετ Μπός, βγήκαν αληθινά.

Το πνεύμα της δέν μπορούσε ν' ακολουθήση το δικό του πνεύμα, παρ' όλες τις προσπάθειες που έκανε γι' αυτό.

Ο γάμος τους έγινε τον Μάιο του 1901, τον άλλο χρόνο γεννήθηκε η κόρη τους Άννα-Μαρία και τον Οκτώβριο του 1904 πήραν επίσημως το διαζύγιό τους. Η Χάρριετ Μπός ώμολόγησε η ίδια πως όφειλε όλη της την εξέλιξη στον Στρίμπεργκ. Τι μπορούσε όμως να αισθανθή μια καλλιτέχνις 23 ετών για ένα συγγραφέα πενήντα ετών; Θαυμασμό, συμπόνοια (Συνέχεια στή σελίδα 45).



Ο Αύγουστος Στρίμπεργκ

## ΤΟ "ΚΟΛΠΟ ΤΟΥ ΓΚΑΓΚΣΤΕΡ,,

(Συνέχεια έκ τής σελίδος 24)

ζέπη του μιά τεράστια πιστόλα.  
—Και τώρα, τούς δήλωσε με επίσημο ύφος, κατεβαίνετε τὰ λεφτά που μου κλέψατε. Άρκετά διασκέδασα μαζί σας.

— Σου όρκίζομαι, διαμαρτυρήθηκε ό Σολομών, ότι έπαιξα τίμια.

Ο Μπόμπ όμως του έκοψε με μιά σφαίρα τὸ πούρο του και τὸν ξάπλωσε καταγής τρομοκρατημένο.

— Πέστε τὴν ἀλήθεια, φώναξε ό Μπόμπ. Θα σας σκοτώσω που θα σας σκοτώσω...

Ο Άλβαρέζ αναγκάστηκε τότε νὰ του πῆ ότι ήταν ένας τίμιος άνθρωπος.

— Λέει ψέματα, φώναξε από τὸ τραπέζι ό Σολομών, αὐτὸς μᾶς πρότεινε νὰ σὲ κλέβουμε στὰ χαρτιά. Τρεῖς μῆνες τώρα σὲ «μαδάει».

— Εμπρός, κατεβαίνετε τὰ λεφτά! ἀγρίεψε ό Μπόμπ.

Οἱ σύντροφοί του ἄδειασαν πάνω στὸ τραπέζι τὶς τσέπες τους κ' ὑποχρεώθηκαν νὰ του ἐπιστρέψουν ὅλα τὰ λεφτά που εἶχε χάσει.

— Και τώρα, τούς εἶπε, κολλήστε στὸν τοῖχο, γιὰ νὰ σας «ξεκαθαρίσω» γρηγορότερα.

— "Ελεος! φώναξαν ἐκεῖνοι ἰκετευτικά.

Μὰ ό Μπόμπ δὲν ἄκουγε. Τούς ἔβαλε νὰ σταθοῦν στὸν τοῖχο, τούς διάβασε με επίσημο ύφος τὴν καταδίκη τους και τούς πυροβόλησε τρεῖς φορές. Εἶδε τὰ κορμιά τους νὰ σωριάζονται αἰμόφυρτα καταγής και νὰ σπαρταροῦνε κ' ἔπειτα πῆγε στὸ τραπέζι νὰ μαζέψῃ τὰ λεφτά του...

Ἐκείνη τῆ στιγμή ἔνοιωσε κάποιον νὰ τὸν σκουντάῃ. Ζαλισμένος ἄνοιξε τὰ μάτια του κ' εἶδε ἕναν ἀστυφύλακα.

— Τὰ λεφτά! φώναξε. Τὰ λεφτά μου. Τούς σκότωσα γιὰ τὰ λεφτά μου!

Μὰ ό ἀστυφύλακας τὸν τίναξε με μιά δυνατὴ κλωτσιά:

— Σήκω, τὸν διέταξε αὐστηρά. Ἀπαγορεύεται νὰ κοιμάσαι στὸ πάρκο!

Κι' ό γέρο Μπόμπ, ό ἀλήτης τῆς Νέας Ὑόρκης μάζεψε τὰ κουρέλια του και χάθηκε μέσα στὸ σκοτάδι τῆς ἀνοιξιᾶτικῆς νύχτας, ἐνῶ τὸ κοιμισμένο μυαλό του γύριζε ἀκόμη στὸ Λὰς Πάλμας και στὴν ἐκτέλεσι τῶν φανταστικῶν φίλων του. Εἶχε ὄνειρευθῆ τὸν καιρὸ που ήταν πλούσιος και που εἶχε χάσει ὅλη του τὴν περιουσία στὰ χαρτιά...  
ΕΝΤΟΥΑΡΝΤ ΣΜΙΘ

## Η ΤΕΣΣΕΡΕΣ ΑΓΑΠΗΜΕΝΕΣ ΤΟΥ ΣΤΡΙΜΠΕΡΓΚ

(Συνέχεια έκ τής σελίδος 21)

και κάτι που νόμιζε πως ήταν αγάπη. Ἀργότερα παντρεύτηκε ἕναν νέο και ὠραῖο ἡθοποιό.

\* \* \*

Ἡ τελευταία γυναίκα που ἐπέδρασε πολὺ στὴν ζωὴ του Στρίμπεργκ, ήταν ἡ Φάννου Φάλνερ.

Όταν τὴν γνώρισε, ἐκεῖνος ήταν πενήντα πέντε ἐτῶν κ' ἐκείνη μόλις δεκαεννέα. Αὐτὴ ήταν και ἡ τελευταία του αγάπη.

Ἡ Φάννου εἶχε μεγάλα μάτια και ὠραία ξανθὰ μαλλιά, και ὁ ποιητὴς τὴν ὠνόμαζε: «Αὐτὴ εἶνε ἡ Ἐλεωνόρα του Πάσχα».

Ο Στρίμπεργκ πῆγε και κάθισε στὸ σπίτι τῆς μητέρας τῆς. Ἡ Φάννου ἐγίνε ό γραμματεὺς του, και μιά μέρα τῆ ρώτησε δειλιά:

— Φάννου, θέλεις ν' ἀρραβωνιαστοῦμε;

Ἐκείνη στὴν ἀρχὴ τρόμαξε, δὲν ἤξερε τί νὰ πῆ, ἀλλὰ στὸ τέλος δέχτηκε νὰ τῆς χαρίσῃ ἕνα δαχτυλίδι με μαργαριτάρη, ὡς ἀρραβῶνα.

Ο Στρίμπεργκ φρόντιζε γιὰ τὴ Φάννου και γιὰ τ' ἀδελφια τῆς, σὰν πατέρας. Προσπαθοῦσε δὲ νὰ τὴν πείσῃ νὰ δεχτῆ νὰ γίνῃ γρήγορα ό γάμος του μαζί τῆς.

Τῆς εἶπε ότι θα ζοῦσε μαζί τῆς μοναχὸς στὴν ἐσοχὴ, ότι θα τὴν ἀγαπᾶ πάντα τρελλὰ και στὸ τέλος, μιά μέρα, τῆς ἐπρόσβασε:

— Ἀλλωστε ἐγὼ δὲν θα ζήσω πολὺ, και τότε ἐσὺ θα μπόρῃς νὰ παντρευτῆς μ' ἕνα βαρῶνο ἢ κανέναν ἄλλον τέτοιον που ὄνειρεύεσαι...

Τὰ λόγια του ὅμως αὐτὰ ἔφεραν τὸ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα.

Ἡ Φάννου εἶδε τὴ φοβερὴ διαφορὰ τῆς ἡλικίας που τὴ χωρίζε ἀπ' τὸν Στρίμπεργκ. Τῆς ἄρεσε πολὺ βέβαια, ἤθελε νὰ βρίσκεται πάντα κοντὰ του, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸν πάρῃ ἄντρα τῆς, αὐτὸ ὄχι!...

Και μετὰ τὴν ἀρνησί τῆς, ό Στρίμπεργκ δὲν ἀπελπίσθηκε.

Ἐφυγε ἀπὸ κοντὰ τῆς, ἀλλὰ με τὴν ἐλπίδα ότι στὸ μέλλον ἡ Φάννου θάλλαζε γνώμη. Ἡ ζωὴ του ὅμως ἀγγιζε στὸ τέρμα τῆς. Και λίγες βδομάδες μετὰ τὸ θάνατο τῆς πρώτης του γυναίκας, τὴν ἀκολούθησε κ' αὐτὸς στὸν τάφο. Στὴν κηδεῖα τῆς εἶχε στείλει ἕνα δάφνινο στέφανο. Ἴσως γιὰ τὴ προαισθανότανε πως θα τὴν ἀκολουθοῦσε και μ' αὐτὸ τὸ στεφάνι ἤθελε νὰ τῆς δείξῃ, πως τὰ εἶχε ξεχάσει ὅλα, ὅσα εἶχαν συμβῆ μεταξύ τους και πως μόνο αὐτὴν ἐξακολουθοῦσε ν' ἀγαπᾶ βαθεία...

## ΓΙΑ ΝΑ ΣΩΣΗ ΤΟΝ ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ ΤΗΣ

(Συνέχεια έκ τής σελίδος 34)

ρια.

— "Όχι, φώναξε, πρέπει νὰ τὸν βοηθήσω! Πρέπει νὰ τὸν γλιτώσω ἀπὸ τὸ θάνατο. Ἄν σωθῶ κ' ἐγὼ, ἔχω ὅλο τὸν καιρὸ κατόπιν νὰ σκοτωθῶ...

Και με τὴν τόλμη τῶν ξεγραμμένων ἀνθρώπων ριχθηκε, ἀνάμεσα στὰ σύννεφα του καπνοῦ και τὶς φοβερὲς φλόγες. Μὰ ἤξερε καλὰ τὴ διαρρῦθμοι του θεάτρου κ' εἶπε: μπόρῃσε νὰ φθάσῃ ὡς τὰ θεωρεῖα. Μὰ τὸ θέαμα που παρουσιάστηκε μπροστὸ τῆς τὴν τρομοκράτησε. Ὅλο τὸ θεωρεῖο του Τέντου εἶχε καταρρεῦσει και τώρα αὐτὸς κρεμόταν ἀπὸ τὴν ἀκρὴ ἑνὸς ξύλου στὸ κενὸ, ἐνῶ ἡ φλόγες ὅσο πῆγαινε και πλησιάζαν. Μετὰ δυὸ λεπτά, ό Τέντου θα ἔπεφτε καταγής και θα γινόταν χίλια κομμάτια μέσα στὰ καπνισμένα ἐρείπια. Ἡ Μπέτου με μιά τελευταία προσπάθεια συγκέντρωσε ὅλες τὶς δυνάμεις τῆς, ἔφθισε ὡς τὸ διπλανὸ θεωρεῖο που καιγόταν κ' ἐνῶ ἡ φλόγες τῆς καίγαν τὰ φορέματα, ἄρπαξε τὸν Τέντου ἀπὸ τὰ ρούχα και με μιά ὑπεράνθρωπη δύναμι τὸν ἔσυρε κοντὰ τῆς και τὸν ἔσωσε.

Ἦταν καιρός! Τὸ καμένο ξύλο ἐκείνη ἀκριβῶς τῆ στιγμή γκρεμίστηκε κάτω με θόρυβο. Ἐπειτα βγήκαν γρήγορα κ' οἱ δυὸ ἀπὸ τὶς φλόγες.

Μὰ ἡ Μπέτου δὲν ἄντεχε πειά. Τσακισμένη ἀπὸ τὴν πάλῃ με τὶς φλόγες και τὴ συγκίνησι, ἔχασε τὶς αἰσθήσεις τῆς.

Όταν συνῆλθε, θρέθηκε ζαπλωμένη στὸ ἀναπαυτικὸ κρεβάτι ἑνὸς νοσοκομείου. Δίπλα τῆς, κοντὰ στὸ προσκέφαλό τῆς, ἔρισκονταν γονατισμένος ό Τέντου κ' ἔκλαιγε σιωπηλά.

— Τέντου! ψιθύρισε ἡ Μπέτου. Τέντου ἤθελα...

Μὰ ἐκεῖνος τῆς ἔκλεισε μ' ἕνα φιλὶ τὸ στόμα.

— Σου χρωστῶ τὴ ζωὴ μου, τῆς ἐδήλωσε. Σ' εὐχαριστῶ που μ' ἔκανες νὰ καταλάβω πόσο μ' ἀγαπᾶς και σ' ἀγαπῶ.

— Κ' ἡ ἀρραβωνιαστικιά σου; ρώτησε ἡ Μπέτου.

— "Ω, δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ μιλάς γι' αὐτὴν. Ἐκείνη μόλις ἀντελήφθη τὴν πικραῖά του θεάτρου, ἔσπευσε νὰ τὸ σκάσῃ, χωρὶς νὰ ἰδῆ τί ἀπέγινε. Μὰ τώρα ἡσύχασε. Ὅταν θα γίνῃς καλὰ ἔχουμε ὅλο τὸν καιρὸ νὰ τὰ ποῦμε.

— Ὅλο τὸν καιρὸ; ἀπόρησε ἡ Μπέτου.

— Και βέβαια. Ἐκτὸς ἀν δὲν θέλῃς νὰ γίνῃς γυναίκα μου!

Ἡ Μπέτου ἔκλεισε τὰ μάτια τῆς που ήταν βουρκωμένα ἀπὸ τὴν εὐτυχία και ψιθύρισε:

— Πές το μου ἄλλη μιά φορὰ αὐτὸ, Τέντου...

Κι' ἐκεῖνος τῆς τὸ ἐπανέλαβε. ἐνῶ ἀγωνιζόταν νὰ συγκρατήσῃ τὰ δάκρυά του.

TOMY BΩPKEP

## ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΝΤΕΛΑΚΡΟΥΑ

(Συνέχεια έκ τής σελίδος 20)

γία, τὴ φιλοσοφία, τὶς Ἐπιστῆμες και τὴ Δικαιοσύνη.

Μὰ γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ τῆς διακοσμῆσεως, τὸν χτυποῦν λυσσωδῶς και ἰδίως ό μεγαλύτερός του ἀντίπαλος, ό ζωγράφος Ἐνγκρ.

Ο Ντελακρουά στὶς ἐπιθέσεις αὐτὲς ἀπαντᾶ λίγο κατόπιν με τὴν ὀργάνωσι μιάς ἐκθέσεως ὅπου παρέταξε μερικὰ ἀπ' τὰ καλύτερα ἔργα του. Ἐκανε τέτοια ἐντύπωσι ἡ ἐκθεσις αὐτὴ, ὡστε τὰ στόματα τῶν ἐχθρῶν του ἔκλεισαν, οἱ δὲ φίλοι και θαυμασταί του του ἔγραψαν ὕμνους.

Ο Μπωντλαῖρ, ό ἐνθουσιωδέστερος ὄλων, ἔγραφε:

«Ποτὲ ὁμορφότερα και δυνατώτερα χρώματα δὲν εἰσέδυσαν ἀπ' τὸ κανάλι τῶν ματιῶν στὴν ψυχὴ».

Οἱ ἔπαινοι αὐτοὶ που ό Ντελακρουά ἤξερε ότι ἦσαν εἰλικρινεῖς και ἀληθινοὶ, ἄρχισαν νὰ χύνουν κάποιον βάλαμο στὴν ψυχὴ του.

Παρ' ὅλη τὴν κλονισμένη ὑγεία του, ἐξακολουθεῖ νὰ ἐργάζεται ἀκούραστα. Του ἀναθέτουν τὴ διακόσμῃσι του Δημαρχείου, τῆς Γερουσίας, του Λούβρου και παντοῦ σπέρνει ἀθάνατα ἔργα.

Ἡ πολλὴ ὅμως ἐργασία ἀρχίζει νὰ ἐξαντλῆ τὴν φύσει ἀσθενική του κράσι. Ἀλλωστε ἔχει πειὰ γεράσει. Κοντεύει τὰ ἐξήντα πέντε. Ὅσοτόσο δὲν ἐννοεῖ νὰ διακόψῃ τὴν δημιουργία του. Ἐξακολουθεῖ νὰ ἐργάζεται και μόνον μιά ξαφνική και δυνατὴ αἰμόπτωσις τὸν κάνει νὰ συναισθανθῆ τὴν κατάστασί του.

Συλλογίζεται τὸ Θεὸ, συλλογίζεται τὸ θάνατο, ἀλλὰ και πάλι, ὅταν πέρασε ἡ κρίσις, ἡ ἀρρώστεια δὲν του φαίνεται παρὰ σὰν χαμένος καιρός, σὰν καιρός που κλέβει κάτι ἀπ' τὴ δουλειά του.

Τὸν Μάρτιο του 1863, ἕνα πρωὶ σηκώνεται και ἐπιχειρεῖ νὰ ζωγραφίσῃ. Μὰ δὲν τὰ καταφέρνει. Νοιώθοντας ότι πλησιάζει τὸ τέλος του, ὑπαγορεύει τὴ διαθήκη του...

Ὑστερα ἀπὸ λίγες μέρες, μιά νύχτα, πέθανε ἀπὸ καρδιακὴ συγκοπή, ἐνῶ ήταν βυθισμένος στὴν ἀγκαλιά του ὕπνου, του ἀδελφοῦ του θανάτου.